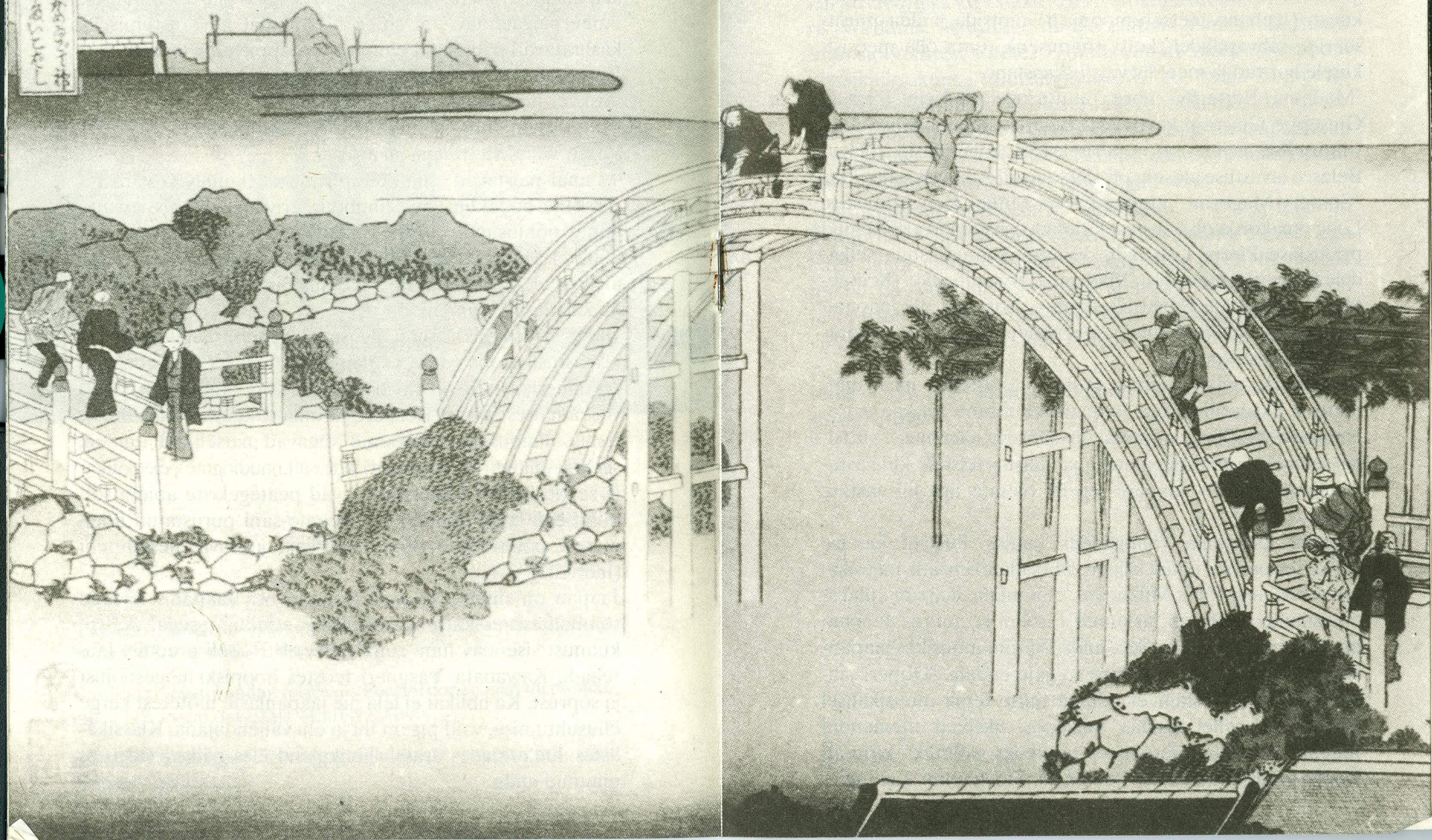


名橋子見
あはれ橋



Cho-cho-san on geisha (gei - kunst, sha - isik). Geisha-institutsioon, mis Jaapanis on välja kujunenud sajandeid kestnud meessookultusest, on kestnud tänapäevani. Et saada geisha'ks, tuleb tunda traditsioone, vallata rahvuslikke kunste (ikebana, teetseremoonia jt), tantsida, laulda, muusitseerida rahvapillidel (koto, shamisen), osata olla meesiskutele haritud ja meeldiv vestluskaaslane.

"Madama Butterfly" libreto autoriteks on Luigi Illica ja Giuseppe Giacosa, kes David Belasco samanimelise ühevaatuselise lavateose ooperitekstiks kohendasid. David Belasco lavastuse aluseks oli 1898. aastal Ameerika ajakirjas "Century Magazine" ilmunud John Luther Longi jutustus. Long omakorda oli jutustust kirjutades inspiratsiooni saanud prantslase Pierre Loti paljuski autobiograafilistele seikadele tuginevast romaanist "Madame Chrysantheme". (Krüsanteem on Jaapani rahvuslik sümbol, Loti aga oli Jaapanit küllastades sõlminud abielu, mis maalt lahkudes automaatselt kehtivuse kaotas.)

Oli ajajärk, mil maailmale vastavatud Jaapan näis tundmatu ja eksootiline. Iga Jaapanit küllastanu tõi kaasa iseenda, euroopalikust mõttelaadist lähtuva nägemuse, võrtsitas seda eksootikasugemetega ja edastas teistele kui vastuvaidlematut tõde. Jaapani tegelik olemus aga jäi aastate varju.

Ooperit kirjutama valmistudes kuulas Puccini, kes ise kunagi Jaapanis ei olnud käinud, läbi sadu Idamaade muusikasalvestusi ning sõitis Milanosse, et kuulata Jaapani külalismuusikuid. Ometi ei laskunud Puccini seejuures Jaapani muusika matkimiseni. See, mida Puccini muusikas jaapanlikuks võib pidada, on omane loojale endale. "Ooperi jaapanipärane atmosfäär ei põhine mitte tema muusikalisel keelel, vaid sellel, kuidas helilooja üksikud elemendid Jaapani miniatuurideseeriast tervikuks põimib," kirjutab Rootsi muusikateadlane Per Skans Stockholmi Kuningin-

likus Ooperis 1990. aastal etendunud "Madama Butterfly" kavalehel.

Ooper juhatatakse sisse jõulise eelmänguga ja lõpeb otsekuu küsimärgiga (sekstakord). Avamängu teema jääb ooperis korduma. Kordused on üks jaapani klassikalise kunsti traditsioonilistest võtetest. Nõndasamuti kuuluvad Jaapani klassikalise kunsti traditsiooniliste võtete hulka ka lõpetamatus, ebakindlus ja kahtlus. Ja nii võimegi mõelda: kas ka küsiv, lõpetamatust väljendav ooperi lõpp on jaapanlikku elunägemist kujutav heliline illustratsioon või esitab autor hoopiski küsimuse iseenda loomingu kohta?

Kaasaegne orientalistika on seisukohal, et Ida ja Lääs on kultuurilises mõttes ühtne tervik. Veel sajandi alguses aga käidi nende maailmapoolte vastandamise teed. Nii on seda teinud ka Puccini. Valdavaks teemaks tema ooperis on just vastandamise ja eraldatuse idee. Ja ikkagi - kuigi ooper võtab lühidalt kokku sajandi alguses Euroopas valitsenud puudulikud arusaamised Jaapanist, peitub ka tänapäeval tema võlu valitud süžee üldnimikkuses ja Puccini muusika surematuses.

AGU SISASK

Dirigent PEETER LILJE (s. 1950) lõpetas Tallinna Konservatooriumi 1974. aastal koorijuhina ja Leningradi konservatooriumi 1980. aastal sümfooniaorkestri dirigendina Arvid ja Maris Jansonis juures. ERSO peadirigent aastatel 1979-1989. Estonia teatris töötanud aastast 1972, algul koormeistrina, hiljem dirigendina. 1989. aastast töötab taas "Estonias" dirigendina, 1990. aastast ka Oulu Linnaorkestri peadirigent. Juhatanud orkestreid paljudes maades (Soome, Itaalia, Prantsusmaa, Hispaania, Saksamaa), ka ooperit.

Dirigent VELLO PÄHN (s. 1958) lõpetas Tallinna Konservatooriumi 1981. aastal koorijuhina ja dirigendina (professor Roman Matsovi klassis), täiendas end sümfooniaorkestri dirigeerimise alal Leningradi konservatooriumis aastatel 1981-1985. Esinenud dirigendina Prantsusmaal, Itaalias, Soomes, Norras, Venemaal.

Lavastaja NEEME KUNINGAS (s. 1955) lõpetas Tallinna Konservatooriumi Ludmilla Issakova lauluklassi 1979 ja 1985. aastal Moskva teatriinstituudi (GITIS) lavastajana Georgi Ansimovi juures. "Estonia" lavastaja aastast 1985. Tähtsamad lavastused "Estonias": "Hoffmanni lood", "Figaro pulm", "Armujook", lavastanud ka Soomes ja Norras.

Kunstnik JAAK VAUS (s. 1946) lõpetas Tallinna Kunstiülikooli "Madama Butterfly" on tema 138. lavakujundus. JV on töötanud kõigis Eesti teatrites peale Pärnu "Endla", aga ka Saksamaal, Tšehhoslovakkias, Soomes. "Estonias" on varemgi lavastusi kujundanud: "Meister Pedro nukumäng", "Van Goghi kirjad", "Armujook".

Konstüümikunstnik IVO NIKKOLO (s. 1958) lõpetas Tallinna Kunstiülikooli 1986. aastal kostüümikunstnikuna, sellest ajast peale töötab Tallinna moemajas. "Madama Butterfly" kostüümide loomine on tema esimene töö teatris.

Lauljatar ANITTA RANTA (sopran) õppis aastatel 1976-1980 Sibeliuse Akadeemias, täiendas end 1980-1983 Berliini kõrgemas Kunstikoolis. On osalenud konkurssidel Soomes, Saksamaal, Austrias. Oli aastatel 1984-1987 Aacheni ooperiteatri solist, Soome Rahvusooperis 1987. aastast. Esinenud Saksamaal, Prantsusmaal, Rootsis, NLiidus, Austrias. Tähtsamad ooperiosad: Donna Elvira Mozarti "Don Giovanni", Krahvitar Henze "Don Quijotes", Leonora Verdi "Trubaduuris", Nella Puccini "Gianni Schicchis". Esinenud ka suurvormides.

Lauljatar SOLVEIG RAJA nimi on meie publikule hästi tuntud. Riia ooperiteatri solist on varemgi "Estonia" esinenud, meenutuseks Odabella Verdi ooperist "Attila". 1991. aasta kevadel köitis ta Riia teatri külalissetenduste aegu Tallinna publikut nimiosalisena Bellini ooperis "Norma".

PUCCINI OOPER
"MADAMA BUTTERFLY"
"ESTONIA" LAVAL

Esimene Puccini ooper, mis Estonia Teatri lavale jõudis, oli "Tosca" 1925. aastal, aasta pärast järgnes "Boheem" ja 1927. aastal - "Madama Butterfly", mille lavastas Aarne Viisimaa, dirigent oli Raimund Kull, nimiosa laulis Olga Mikk-Krull ja Olga Torokoff-Tiedeberg, viimasele oli see esimeseks rolliks "Estonia" teatri laval. Esimesed Pinkertonid olid Karl Ots ja Aarne Viisimaa, esimene Sharpless Karl Viitol.

1935. aastal laulis "Madama Butterfly" nimirolli taas Olga Torokoff-Tiedeberg, Ameerika mereväeleitnandina oli laval Martin Taras, kes jäi seda osa ka hilisemates lavastustes laulma, olles nii eesti lava kõige staažikam Pinkerton.

1943. aastast võis "Estonia" laval näha Cho-cho-sanina Elsa Maasikut, kelle imepärast Butterflyd mäletatakse veel ka 1945. ja 1949. aasta lavastustest. 1949. aasta lavastuses laulis Butterflyd ka Linda Sellistemägi.

1966. aastal tuli "Madama Butterfly" taas lavale, selleks ajaks oli ilmunud juba uus lauljatepõlvkond. Nimiosas esinesid Paula Padrik ja Gertrud Üppis, Pinkertonina Viktor Gurjev ja Ivo Kuusk, Sharplessina Georg Ots, dirigent oli Neeme Järvi, lavastaja Udo Väljaots.

Tänane "Madama Butterfly" on "Estonia" teatri seitsmes lavastus.



Fotol Elsa Maasik (1908-1991) Cho-cho-sanina, 1943.

Lavastusala juhataja -
JAAN MIKKEL
Dekoratsiooniala juhataja -
KÜLLI ROOT
Kostüümiala juhataja -
LEIDA TALLO
Kostüümid maalinud -
KRISTA SAAR
Jumestusala juhataja -
ANNE KASTEHEIN
Rekvisiidiala juhataja -
MARIS MERILO
Valgustusala juhataja -
PAAVO PUŠKIN
Pealavameister -
HEINO LILLIPUU

Kava koostanud - Mare Põldmäe
Kujundus - Helju Tüksammel



Kaanel — Utagawa Toyokuni (1769—1825)

Kaks osa triptühhonist «Kaunitarid ja taliploomi õied»

Värviline puulõige. Berliini Riiklik Kunstimuseum
Foto — T. Volmer